

เอกสารประกอบการพิจารณา

ญัตติ เรื่อง ปัญหาการประกอบธุรกิจรังนกแอ่นกินรัง ในประเทศไทย

อ.พ. 36/2567 สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

อ.พ. 36/2567
สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750

ญัตติ

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษากฎหมาย
ระเบียบ และหลักเกณฑ์เพื่อรองรับการดำเนินกิจการรังนกแอ่น
(นางสาวสกุณา สาระนันท์ เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการวางระบบระเบียบ
หลักเกณฑ์ และกฎหมายเพื่อรองรับการสร้างบ้านนกอีแอ่นประเภทกินรัง
(นายสฤกษ์พงษ์ เกี้ยวข้อง เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย
ระเบียบ และหลักเกณฑ์ การดำเนินการรังนกอีแอ่น
(นายพิทักษ์เดช เดชเดโช เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทาง
การแก้ไขปัญหาการหาผู้รับสัมปทานรังนกอีแอ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร
(นายวิชัย สุตสวาสดี เป็นผู้เสนอ)

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขกฎหมาย
และหลักเกณฑ์ในการทำธุรกิจรังนกอีแอ่นกินรังนอกเขตสัมปทานเพื่อให้ธุรกิจนี้ถูกกฎหมาย
เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับประชาชน และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ
(นางสาวชุติมา คชพันธ์ เป็นผู้เสนอ)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด ญัตติ หรือหนังสือสัญญา ระหว่างประเทศ ที่เข้าสู่การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความทางวิชาการ และ/หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา กรรมการ และบุคคลในวงงานรัฐสภา ใช้ในการประกอบการพิจารณา ตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สนใจทั่วไป

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้รับผิดชอบ

นายมาณิช อินทนิม

ที่ปรึกษาด้านระบบงานนิติบัญญัติ

รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางสาววิภารัตน์ ฤมยา

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการวิชาการ 3

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นางสาวณิชา บุณยสิงห์

วิทยากรเชี่ยวชาญ

นางสุรัสวดี จันทร์บุญนะ

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นายรณชัย โตสมภาค

วิทยากรชำนาญการ

นายอนุชา ตีสวัสดิ์

นิติกรชำนาญการ

นางมัลลิกา สมบัติศิริ

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นางสาวเมษณีญา สอนทรัพย์

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นายกันตภณ สุคันธพงษ์

เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นางสาวอชฌา ไตรมาลัย

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

นางเสาวภา วาสนา

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

ตุลาคม 2567

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นกแอ่นกินรังถือเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในรูปแบบของรังนกแห้งและผลิตภัณฑ์รังนก โดยในประเทศไทยมักพบนกแอ่นกินรังในพื้นที่ทางภาคใต้ที่มีสภาพภูมิประเทศติดชายฝั่งทะเล ทั้งสองด้าน อาทิ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี พัทลุง กระบี่ ตรัง พังงา สตูล และพื้นที่บางส่วนของภาคตะวันออก คือ จังหวัดตราด โดยรังของนกแอ่นกินรัง แบ่งออกได้เป็น 1. รังนกที่กินรังได้ อาทิ รังนกธรรมชาติและรังนกบ้าน และ 2. รังนกกินรังไม่ได้ ทั้งนี้ จากการที่หลายจังหวัดของประเทศไทยสามารถเก็บรังนกแอ่นกินรังจากแหล่งธรรมชาติ จึงทำให้ภาครัฐออกกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุม บริหารจัดการ เกี่ยวกับการจัดเก็บรังนกแอ่นกินรังจากแหล่งธรรมชาติตามพระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540 เพื่อการควบคุมการเก็บรังนกโดยอนุญาตให้มีการจัดเก็บในรูปแบบของการให้สัมปทานตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น โดยการประมูลเงินอากรรังนกอีแอ่นในเขตพื้นที่ที่มีรังนกอยู่ตามธรรมชาติบนเกาะหรือในที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน พร้อมกับมอบให้ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลและจัดเก็บเงินอากรรังนกในท้องที่จังหวัดเพื่อนำเงินรายได้ไปพัฒนาชุมชนต่อไป

ปัจจุบันการเก็บรังนกจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียวส่งผลให้รังนกมีราคาสูงไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดการขยายตัวของธุรกิจรังนกเลี้ยงหรือคอนโดนกซึ่งเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันและเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วภายในประเทศไทย โดยกลุ่มนักลงทุนให้ความสนใจและหันมาปรับปรุงตึกร้างเก่าที่มีอยู่ดัดแปลงเป็นคอนโดนก รวมถึงบางรายยอมลงทุนสร้างตึกใหม่โดยเฉพาะเพื่อให้ นกอาศัย ซึ่งการประกอบกิจการบ้านหรือคอนโดนกแอ่นกินรังที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่เป็นไปตามหลักวิชาการ อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้กับประชาชนและสภาพแวดล้อมใกล้เคียงเป็นอย่างมาก จากที่กล่าวมาข้างต้น การประกอบกิจการบ้านหรือคอนโดนกแอ่นกินรังพบปัญหาที่เกี่ยวข้องหลายประการ ดังนี้

1) ปัญหาข้อกฎหมายการประกอบกิจการบ้านหรือคอนโดนกแอ่นกินรัง ตามพระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่นจะใช้บังคับได้เฉพาะในพื้นที่สัมปทานเท่านั้น ดังนั้น การประกอบธุรกิจนอกเขตสัมปทานจึงไม่มีข้อกฎหมายใดที่อนุญาตให้ทำได้ รวมถึงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบกิจการรังนกบ้านไว้ชัดเจนเช่นเดียวกับการประกอบธุรกิจรังนกในเขตสัมปทานซึ่งมีพระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540 ทำให้การประกอบกิจการรังนกบ้านไม่ถูกควบคุมตรวจสอบอย่างจริงจังและเป็นเหตุให้มีการฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการการดำเนินการของผู้ประกอบการรังนกบ้านที่ขาดการกำหนดพื้นที่ในอาคารไม่ถูกต้องตามกฎหมายควบคุมอาคารและผังเมือง ทำให้ไม่สามารถกำหนดพื้นที่และจัดระเบียบเกี่ยวกับการเลี้ยงนกแอ่นกินรังได้ รวมทั้งการจัดการและการจัดเก็บภาษีจากการประกอบธุรกิจรังนกนอกเขตสัมปทานที่มีการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ในการประกอบธุรกิจดังกล่าว้น้อยมาก เป็นเหตุให้ช่องทางในการนำรายได้เข้าสู่รัฐบาลหรือท้องถิ่นเพื่อใช้จ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะ และผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นไม่เต็มประสิทธิภาพ

3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเสียโอกาสในการแข่งขันการส่งออกแรงงาน สืบเนื่องจากกฎระเบียบหรือกฎหมายยังไม่ครอบคลุมหรือรองรับธุรกิจนกอ่อนกึ่งรัง รวมถึงยังไม่มีแนวทางหรือหลักเกณฑ์ให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่ออกมาเพื่อบังคับใช้โดยเฉพาะในการควบคุมการประกอบการบ้านหรือคอนโดมิเนียมอ่อนกึ่งรัง

4) ปัญหาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำหรับการสร้างอาคารพาณิชย์หรือบ้านเลี้ยงนกอ่อนกึ่งรังที่ไม่ได้มาตรฐาน อาจส่งผลกระทบต่อในเรื่องความปลอดภัยของตัวอาคาร เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขจากกลิ่นเหม็นหรือมีแมลงต่าง ๆ ทำให้เกิดโรคระบาดในสัตว์ปีกและโรคที่แพร่มาสู่ประชาชนผู้เลี้ยงหรือชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

จากสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการบ้านหรือคอนโดมิเนียมอ่อนกึ่งรัง มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ควรมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการจัดทำร่างระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต หรือรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต ตามมาตรา 14 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว
- 2) ควรให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นเร่งดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการประกอบกิจการรังนกบ้านด้วยความรวดเร็ว
- 3) หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นควรเร่งสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลการประกอบกิจการรังนกบ้านในทุกพื้นที่ เพื่อประโยชน์ในเรื่องการพิจารณาอนุญาต การขึ้นทะเบียน และการควบคุมตรวจสอบสถานประกอบการเพื่อมิให้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 4) กำหนดนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการประกอบกิจการรังนกบ้าน แก้ไขปรับปรุงหรือผ่อนปรนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการผังเมือง และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารจัดทำผังพื้นที่ (Zoning) ที่อนุญาตให้ประกอบกิจการรังนกบ้านได้ และดำเนินการจัดการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพจากการประกอบกิจการรังนกบ้าน
- 5) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรทำการศึกษาเพื่อควบคุมกำกับกิจการประกอบกิจการรังนกบ้าน โดยเฉพาะกรณีประกอบกิจการในเขตชุมชนเมืองที่อาจก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์รังนก รวมถึงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาตัวสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และ
- 7) ควรกำหนดมาตรการทางด้านภาษีและค่าธรรมเนียมการอนุญาตประกอบกิจการ ในกรณีมีนโยบายส่งเสริมการประกอบกิจการรังนกบ้าน ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการ และควบคุมตรวจสอบการประกอบกิจการรังนกบ้านหรือคอนโดมิเนียมในพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาธุรกิจรังนกอ่อนกึ่งรัง โดยการวางหลักเกณฑ์และกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้มีธุรกิจรังนกนอกเขตสัมปทานหรือรังนกบ้านให้ถูกกฎหมาย ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพิ่มมูลค่าสินค้า และการส่งออก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงเสนอญัตติ เรื่อง ปัญหาการประกอบธุรกิจรังนกอ่อนกึ่งรังในประเทศไทย

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	ก
ส่วนที่ 1 - สาระสำคัญยัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา	1-1
ศึกษากฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์เพื่อรองรับการดำเนินกิจการรังนกแอ่น	
(นางสาวสุกฤดา สาระนันท์ เป็นผู้เสนอ)	
- สาระสำคัญยัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา	1-2
ศึกษาการวางระบบระเบียบ หลักเกณฑ์ และกฎหมายเพื่อรองรับการสร้างบ้าน	
นกอีแอ่นประเภทกินรัง (นายสุฤษฏ์พงษ์ เกี่ยวข้อง เป็นผู้เสนอ)	
- สาระสำคัญยัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา	1-3
ศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ การดำเนินการรังนกอีแอ่น	
(นายพิทักษ์เดช เดชเดโช เป็นผู้เสนอ)	
- สาระสำคัญยัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา	1-4
ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการหาผู้รับสัมปทานรังนกอีแอ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร	
(นายวิชัย สดสวาสดี เป็นผู้เสนอ)	
- สาระสำคัญยัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณา	1-5
ศึกษาแก้ไขกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการทำธุรกิจรังนกอีแอ่นกินรังนอกเขตสัมปทาน	
เพื่อทำให้ธุรกิจนี้ถูกกฎหมายเพื่อเพิ่มโอกาสให้กับประชาชน และเพิ่มศักยภาพทาง	
เศรษฐกิจให้แก่ประเทศ (นางสาวชุตติมา คชพันธ์ เป็นผู้เสนอ)	
ส่วนที่ 2 บทวิเคราะห์	2-1
ส่วนที่ 3 ข้อมูลประกอบการพิจารณา	3-1
- นกแอ่นกินรัง	3-1
- อุตสาหกรรมฟาร์มนกแอ่นกินรังในประเทศไทย	3-3
- การเลือกพื้นที่เพื่อสร้างบ้านนกแอ่นกินรังที่ประสบความสำเร็จ	3-4
- การพัฒนาการดำเนินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีกับนกแอ่นกินรัง	3-5
- การกำหนด (codes of practices) มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่น	3-5
กินรังในอาคารส่วนบุคคล	
- การกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการตามข้อปฏิบัติ	3-6
- การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศไทย	3-6

- ผลกระทบด้านสุขภาพอันเป็นผลมาจากการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง
ในประเทศไทย 3-6
- มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง 3-8
- การส่งออกและนำเข้ารังนก ปี 2566 3-12
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3-13
- ข่าวที่เกี่ยวข้อง 3-15

ส่วนที่ 1

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษากฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์เพื่อรองรับการดำเนินกิจการรังนกแอ่น
(นางสาวสกุณา สาระนันท์ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษากฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ เพื่อรองรับการดำเนินกิจการรังนกแอ่น

เหตุผล

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจรังนกแอ่นของประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตและส่งออกสู่ตลาดโลก และมีมูลค่าตลาดส่งออกอยู่ที่อันดับ 3 ของโลก รองจากประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย การประกอบกิจการบ้านนกแอ่นกินรัง หรือคอนโดนกกแอ่นกินรังเป็นสินค้าสำคัญรายการหนึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท และเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนผู้ประกอบการมาอย่างยาวนาน แต่บริบทการทำธุรกิจรังนกแอ่นในปัจจุบันมีกฎหมายและเงื่อนไขที่มากขึ้น หากยังไม่มีมีการปรับให้รองรับที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันจะทำให้สูญเสียโอกาสการแข่งขันการส่งออกทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพื่อให้ผู้ประกอบการดำเนินกิจการนกแอ่นกินรังเป็นไปตามบริบทกฎหมาย และขยายการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจการส่งออกของประเทศ รวมถึงรัฐสามารถจัดเก็บภาษีธุรกิจรังนกแอ่นซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ของรัฐ จึงควรมีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางในการออกประกาศกฎกระทรวง ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 และเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางในการดำเนินการจัดทำร่างระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่องการกำหนดชนิดสัตว์ป่าคุ้มครองที่อนุญาตให้เก็บทำอันตราย หรือมีไว้ครอบครองซึ่งรังได้ พ.ศ. และร่างระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการขอใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครองที่มีใช้สัตว์น้ำ พ.ศ. ตามมาตรา 14 วรรคสองและวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติสงวนคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 รวมถึงพิจารณาศึกษาการจัดทำร่างกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการก่อสร้างหรือตัดแปลงอาคารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเก็บ หรือมีไว้ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการบ้านรังนกแอ่นกินรังของกรมโยธาธิการและผังเมือง และร่างมาตรการในการควบคุมการประกอบกิจการบ้านรังนกแอ่นกินรัง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัยในฐานะเลขานุการคณะกรรมการสาธารณสุข

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาการวางระบบระเบียบ
หลักเกณฑ์ และกฎหมายเพื่อรองรับการสร้างบ้านนกอีแอ่นประเภทกินรัง
(นายสฤกษ์พงษ์ เกี้ยวข้อง เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษาการวางระบบ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และกฎหมายเพื่อรองรับการสร้างบ้านนกอีแอ่นประเภทกินรัง

เหตุผล

ด้วยสถานการณ์การเลี้ยงนกอีแอ่นกินรังทั่วประเทศ โดยเฉพาะใน 9 จังหวัดภาคใต้ในเขตพื้นที่รับสัมปทานรังนกอีแอ่นตามพระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540 อันได้แก่ พังงา กระบี่ ตรัง สตูล ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี พัทลุง และตรารด ก่อให้เกิดปัญหาสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและชุมชนบางกลุ่มโดยเฉพาะนายทุนได้กว้านซื้อบ้านและอาคารพาณิชย์ไปทำเป็นแหล่งขยายพันธุ์นกอีแอ่นประเภทกินรังเพื่อให้นกอีแอ่นดังกล่าวเข้ามาอาศัยอยู่และเก็บรังนกออกไปขาย ซึ่งการสร้างบ้านให้นกอีแอ่นกินรังอาศัยอยู่ดังกล่าวก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงหลายประการ ทั้งในเรื่องมลพิษทางเสียงที่เกิดจากการใช้เครื่องขยายเสียงเรียกเพื่อล่อนก เสียงของนก กลิ่นจากมูลนก ความสะอาด และความเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดที่เกิดจากสัตว์ปีกสู่คน เนื่องจากเป็นแหล่งของโรคที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อีกทั้งการเลี้ยงนกอีแอ่นกินรังยังไม่มี การวางระบบ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และกฎหมายรองรับการสร้างบ้านนก ไม่มีการกำหนดโซนพื้นที่ ไม่มีการจัดระเบียบเกี่ยวกับการเลี้ยงนก และยังมีการขัดแย้งและลักลั่นกันเกี่ยวกับการเก็บผลประโยชน์จากรังนกถ้า และรังนกบ้าน ซึ่งรังนกถ้ามีกฎหมายที่เปิดให้สัมปทานให้สามารถเก็บรังนกได้กรณีดังกล่าวจึงเป็นเรื่องสัมปทานรังนกสำคัญ และมีความจำเป็นที่ควรจะต้องมีการศึกษา วางระบบ ระเบียบหลักเกณฑ์ และกฎหมายเพื่อรองรับการสร้างบ้านนกอีแอ่นกินรัง รวมทั้งกฎระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสร้างบ้านให้กับนกอีแอ่นกินรัง รวมทั้งการบริหารจัดการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีระบบ ระเบียบหลักเกณฑ์ และกฎหมายรองรับที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน และส่งเสริมการเลี้ยงนกอีแอ่นให้เป็นระบบสามารถควบคุมและขึ้นทะเบียนต่อไป

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย
ระเบียบ และหลักเกณฑ์ การดำเนินการรังนกอีแอ่น
(นายพิทักษ์เดช เดชเดโช เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ การดำเนินการรังนกอีแอ่น

เหตุผล

ปัจจุบันการประกอบกิจการบ้านนกอีแอ่นกินรัง หรือคอนโดนกอีแอ่นกินรัง เป็นสินค้าสำคัญรายการหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับประเทศมายาวนานปีละหลายหมื่นล้านบาท มีประชาชนผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก แต่พบว่ายังมีระเบียบ กฎหมาย และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ทำให้สูญเสียโอกาสการแข่งขันทางธุรกิจ การส่งออกเป็นอย่างมาก เพื่อให้การดำเนินการนกอีแอ่นกินรังมีกฎหมายรองรับที่เหมาะสม ธุรกิจรังนกอีแอ่นมีความเติบโตสร้างผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น รัฐสามารถจัดเก็บภาษีได้เต็มเม็ด เต็มหน่วย สภาผู้แทนราษฎรจึงควรมีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ การดำเนินการรังนกอีแอ่น โดยเฉพาะกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ที่อยู่ภายใต้ความดูแลรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ ประกาศกฎกระทรวง ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 การออกระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการเก็บทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังนกของผู้ซึ่งได้รับอนุญาตเก็บรังนกตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2565 และร่างระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการขอใบอนุญาต และการออกใบอนุญาตให้เก็บทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง ที่มีใช้สัตว์น้ำ พ.ศ. ตามมาตรา 14 วรรคสอง และวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 รวมถึงการจัดทำร่างกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเก็บหรือมีไว้ในครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการบ้านรังนกอีแอ่นกินรัง ของกรมโยธาธิการและผังเมือง ร่างมาตรการในการควบคุมการประกอบกิจการบ้านรังนกอีแอ่นกินรัง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการแก้ไข
ปัญหาการหาผู้รับสัมปทานรังนกอีแอ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร
(นายวิชัย สุตสวัสดิ์ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการหาผู้รับ
สัมปทานรังนกอีแอ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร

เหตุผล

จากกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาจัดเก็บอากรรังนกอีแอ่นจังหวัดชุมพรมีการประกาศประมูล
เงินอากรรังนกอีแอ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร เพื่อหาผู้รับสัมปทานรังนกอีแอ่นต่อจากคู่สัญญาเดิมที่ได้หมดอายุลง
แต่ปรากฏว่าในช่วงประมาณ 3-4 ปีที่ผ่านมา ไม่มีผู้มาติดต่อขอซื้อเอกสาร ทำให้ไม่สามารถหาผู้รับสัมปทานได้
เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันประกอบกับความคุ้มค่าในการลงทุนซึ่งผู้ประกอบการที่จะเข้ามา
รับสัมปทานเล็งเห็นถึงความไม่คุ้มค่าแก่การลงทุน แม้คณะกรรมการพิจารณาจัดเก็บอากรรังนกอีแอ่น
จังหวัดชุมพรจะได้มีการปรับปรุงแบบการคิดคำนวณหรือเทียบเคียงราคากลางของการประมูลใหม่เพื่อให้มี
ราคากลางที่ถูกลง เพื่อดึงความสนใจนักลงทุน โดยนำเอาราคากลางของการประมูลรังนกในพื้นที่จังหวัดอื่น
ที่สามารถประมูลหาผู้รับสัมปทานได้ นำมาคิดคำนวณหรือเทียบเคียงเป็นราคากลางในการประมูล โดยเชิญ
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติประจำจังหวัดชุมพร และผู้แทนสำนัก
ตรวจเงินแผ่นดินจังหวัดชุมพรร่วมประชุม เพื่อกำหนดราคาขั้นต่ำในการประมูล เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะ
ปัจจุบันที่นกอีแอ่นมีจำนวนค่อนข้างน้อย ผู้รับสัมปทานจึงเล็งเห็นว่าผลตอบแทนไม่คุ้มค่าแก่การเข้าร่วม
ประมูล ซึ่งทำให้ภาครัฐต้องสูญเสียรายได้จากค่าสัมปทานไปเป็นจำนวนมาก แม้คณะกรรมการจะได้พิจารณา
หาแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการหารือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา
เพื่อไม่ทำให้การหาผู้รับสัมปทานว่างเว้นเป็นเวลานานขาดรายได้ในการประมูลเงินอากรรังนก ซึ่งเรื่องดังกล่าว
เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก รัฐบาลจำเป็นต้องร่วมกันพิจารณาหาแนวทาง
การแก้ไขปัญหาการหาผู้รับสัมปทานรังนกอีแอ่นในพื้นที่จังหวัดชุมพร เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนต่อไป

สาระสำคัญ

ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการทำธุรกิจรังนกอีแอ่นกินรังนอกเขตสัมปทานเพื่อให้ธุรกิจนี้ถูกกฎหมายเพื่อเพิ่มโอกาสให้กับประชาชน และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ
(นางสาวชุตินา คชพันธ์ เป็นผู้เสนอ)

หลักการ

ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการทำธุรกิจรังนกอีแอ่นกินรังนอกเขตสัมปทานเพื่อให้ธุรกิจนี้ถูกกฎหมายเพื่อเพิ่มโอกาสให้กับประชาชน และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ

เหตุผล

ด้วยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจุบันโอกาสของพี่น้องประชาชนชาวไทย ในการประกอบอาชีพลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งรังนกอีแอ่นกินรังเป็นหนึ่งในสินค้าที่สามารถสร้างโอกาสสร้างรายได้ให้พี่น้องประชาชนชาวไทย เนื่องจากฐานะความเป็นอยู่ของผู้ที่นิยมบริโภครังนกในต่างประเทศเป็นคนที่มีความฐานะมากขึ้น ทำให้การบริโภครังนกอีแอ่นกินรังมีทิศทางการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง และปัจจุบันสภาพแวดล้อมสภาพภูมิอากาศทำให้รังนกอีแอ่นกินรังในเขตสัมปทานของไทยมีจำนวนน้อยลง แต่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่นอกเขตสัมปทานของไทย ทั้งตามบ้านนกอีแอ่น ดิถนกอีแอ่น ทั่วประเทศไทย ซึ่งธุรกิจนกนางอีแอ่นกินรังนอกเขตสัมปทานสามารถทำรายได้ปีละหลายหมื่นล้านบาท มีผู้ประกอบการจำนวนมากที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี เป็นสินค้าที่มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทุกภูมิภาคในประเทศไทย แต่เนื่องด้วยเป็นธุรกิจที่ยังไม่ถูกกฎหมาย ซึ่งยังติดขัดในข้อกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ กฎเกณฑ์ ต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจยังไม่เอื้ออำนวยทั้งที่เป็นธุรกิจที่มีศักยภาพ สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่องได้ในอนาคต หากสามารถแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ ได้ จะทำให้จัดเก็บภาษีเข้ารัฐเพิ่มขึ้นได้อีกจำนวนมาก อีกทั้งในตลาดต่างประเทศมีความต้องการนำเข้ารังนกดิบจำนวนมาก มีความต้องการเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ปัญหาคือ รังนกอีแอ่นนอกเขตสัมปทานยังไม่ถูกกฎหมาย ส่งผลให้ไทยเสียเปรียบในการแข่งขันในตลาดโลกทั้งที่เป็นสินค้าที่มีศักยภาพ

ปัญหาอุปสรรคใหญ่ในปัจจุบันคือ การประกาศระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ว่าด้วยการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เก็บ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครองที่มีไข่สัตว์น้ำ ตามมาตรา 14 วรรคสอง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มีความล่าช้า ทั้ง ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยเร่งด่วน รวมถึงการประกอบธุรกิจบ้านรังนกในแหล่งชุมชน เป็นที่ถกเถียงถึงประเด็นการนำมาซึ่งความเดือดร้อนรำคาญทางเสียงและสุขอนามัยกับประชาชนในชุมชนจนนำไปสู่การร้องทุกข์กับทางราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งยังไม่มีกฎหมายกฎระเบียบใดที่ใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงจุด ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น จึงควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการประกอบกิจการรังนกอีแอ่นบ้านปริงปริงกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองและกฎหมายว่าด้วย

การควบคุมอาคาร การจัดหาผังพื้นที่การประกอบกิจการรังนกบ้าน กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข การกำหนดมาตรการทางด้านภาษีและค่าธรรมเนียม การอนุญาตประกอบกิจการ ในกรณีส่งเสริมให้มีการประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อช่วยให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการและควบคุมตรวจสอบการประกอบกิจการรังนกบ้านในพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการตั้งคณะทำงานเพื่อหารือ ศึกษารายละเอียดเชิงลึก พร้อมกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ และกลไกการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้การพัฒนาธุรกิจรังนกอีแอนด์นอกเขตสัมปทาน มีแนวทางปฏิบัติได้จริง เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียม กลายเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศต่อไป

ส่วนที่ 2

การวิเคราะห์

ประเทศไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ทางภาคใต้มีสภาพภูมิประเทศติดชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน และมีสภาพเหมาะสมแก่การอยู่อาศัยของนกแอ่นกินรัง (นกอีแอ่น) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพัทลุง จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดสตูล และพื้นที่บางส่วนของภาคตะวันออก คือ จังหวัดตราด ทั้งนี้ นกแอ่นกินรังถือเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในรูปแบบของรังนกแห้งและผลิตภัณฑ์รังนก โดยรังนกแอ่นกินรังแบ่งออกเป็น 1) รังนกที่กินรังได้ อาทิ รังนกธรรมชาติและรังนกบ้าน และ 2) รังนกกินรังไม่ได้ ทั้งนี้ รังนกบ้านหรือที่เรียกทั่วไปว่ารังนกคอนโดที่มีการเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในหลายจังหวัด และมีการให้สัมปทานเก็บรังนกแก่เอกชนตั้งแต่ ปี 2479 เป็นต้นมา โดยผลิตภัณฑ์รังนกเพื่อธุรกิจจะมีน้ำหนักของรังนกละประมาณ 8 กรัม หรือประมาณ 120 รังต่อกิโลกรัม ช่วงชีวิตรังนกแอ่นกินรังมีฤดูกาลที่ไม่สามารถออกน้ำลายเพื่อทำรังได้ตลอดทั้งปี ซึ่งสำหรับการเก็บรังนกสามารถเก็บได้ปีละไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์หรือต้นมีนาคมเรื่อยไปจนถึงเดือนเมษายน ก่อนที่แม่นกจะวางไข่และหากนกวางไข่แล้ว นกจะไม่สามารถทำรังได้อีกในปีนั้น หลังจากนั้นจะปล่อยให้นกทำรังฟักไข่ และรองนกกว่าลูกนกจะบินออกจากรังไปหมดแล้วจึงทำการเก็บอีกครั้งหนึ่ง

จากการที่หลายจังหวัดของประเทศไทยสามารถเก็บรังนกแอ่นกินรังจากแหล่งธรรมชาติ จึงทำให้ภาครัฐออกกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุม บริหารจัดการ เกี่ยวกับการจัดเก็บรังนกแอ่นกินรังจากแหล่งธรรมชาติ ตามพระราชบัญญัติการรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540 เพื่อการควบคุมการเก็บรังนกโดยอนุญาตให้มีการจัดเก็บในรูปแบบของการให้สัมปทานตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น โดยการประมูลเงินอากรรังนกอีแอ่นในเขตพื้นที่ที่มีรังนกอยู่ตามธรรมชาติบนเกาะหรือในที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน พร้อมกับมอบให้ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลและจัดเก็บเงินอากรรังนกในท้องที่จังหวัด และให้เงินอากรรังนกตกเป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่นที่มีรังนกอยู่ในเขตท้องที่นั้นและเขตท้องที่อื่นในจังหวัดเดียวกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ที่ได้มาใช้จ่ายในการผลิตสินค้าและการจัดทำบริการสาธารณะในท้องที่ของตน ผู้ประกอบธุรกิจรังนกในเขตสัมปทานนอกจากจะต้องจ่ายค่าประมูลเงินอากรรังนกอีแอ่น รวมไปถึงการจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการเข้าไปจัดเก็บรังนกในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแล้ว เมื่อนำรังนกที่เก็บได้ไปเพื่อจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ ก่อให้เกิดรายได้และจะต้องยื่นบัญชีแสดงเงินได้เพื่อเสียภาษีเงินได้ ซึ่งภาษีเงินได้ดังกล่าวรัฐจะนำมาใช้เพื่อพัฒนาประเทศต่อไป

ปัจจุบันการเก็บรังนกจากธรรมชาติเพียงอย่างเดียวส่งผลให้รังนกมีราคาสูงไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดการขยายตัวของธุรกิจรังนกเลี้ยงหรือคอนโดนก ซึ่งเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันที่สูง ปัจจุบันธุรกิจประเภทนี้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วภายในประเทศไทย รวมถึงความต้องการรังนกแอ่นกินรังในตลาดโลกก็มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากความเชื่อในเรื่องสรรพคุณทางยาของรังนกแอ่นกินรัง โดยเฉพาะผู้บริโภคชาวจีนยังคงนำรังนกแอ่นกินรังมาบริโภค เนื่องจากรังนกแอ่นกินรัง

ถูกจัดอยู่ในกลุ่มอาหารเพื่อเสริมสร้างสุขภาพและความงาม ทั้งนี้ ประเทศคู่แข่งสำคัญของประเทศไทยในตลาดโลก คือ สาธารณรัฐอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซีย การส่งออกรังนกแอ่นกินรังนั้นจะผันแปรไปตามปริมาณรังนกที่เก็บได้ในแต่ละปี ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดปริมาณรังนก คือ สภาพอากาศที่แปรปรวนเนื่องจากรังตามธรรมชาติถูกรบกวนจากนายทุนที่ทำธุรกิจท่องเที่ยวตามเกาะต่าง ๆ ทำให้นกแอ่นกินรังบางส่วนเลือกที่จะอพยพเข้ามาอาศัยในคอนโดนกกแอ่นแทน รวมถึงกลุ่มนักลงทุนให้ความสนใจและหันมาปรับปรุงตึกร้างเก่าที่มีอยู่ตัดแปลงเป็นคอนโดนกก บางรายยอมลงทุนสร้างตึกใหม่โดยเฉพาะเพื่อให้นกอาศัย โดยในระยะหลายปีที่ผ่านมาผู้ให้ความสนใจในธุรกิจนี้เพิ่มมากขึ้น การประกอบกิจการบ้านนกแอ่นกินรังหรือคอนโดนกกแอ่นกินรังเป็นสินค้าสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท และเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนผู้ประกอบการอย่างยาวนาน แต่บริบทการทำธุรกิจรังนกแอ่นกินรังในปัจจุบันมีกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่มากขึ้น หากผู้ประกอบการยังไม่มี การปรับตัวเพื่อรองรับกับสภาพการดำเนินกิจการนกแอ่นกินรังตามบริบทกฎหมายและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจการส่งออกของประเทศ

การประกอบกิจการบ้านหรือคอนโดนกกแอ่นกินรังที่ไม่ได้มาตรฐานและเป็นไปตามหลักวิชาการ อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้กับประชาชนและสภาพแวดล้อมใกล้เคียงเป็นอย่างมาก ซึ่งการสร้างบ้านให้นกแอ่นกินรังส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงหลายประการ ดังนี้

1. ความเดือดร้อนจากกลิ่นเหม็นของมูลนก โดยหากผู้ประกอบการไม่มีการจัดการด้านสุขาภิบาลในอาคารอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้มีมูลนกจำนวนมากในอาคารส่งกลิ่นเหม็นหรือมีแมลงต่าง ๆ อาศัยร่วมด้วย อาจก่อให้เกิดโรคระบาดที่เกิดจากสัตว์ปีกและแพร่มาสู่ประชาชนได้

2. ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน มูลนกและขนนกตกใส่เสื้อผ้าและรถยนต์ รวมถึงฝุ่นละอองที่ออกมาจากบ้านหรือคอนโดนกก ส่งผลให้ผู้ที่เป็นโรคมภูมิแพ้จะมีอาการทางการหายใจ เช่น หายใจไม่สะดวก มีน้ำมูกไหล รวมถึงการใช้เครื่องขยายเสียงเรียกเพื่อล่อนก และอาคารที่มีผนังติดกันจะได้ยินเสียงจากการเปิดลำโพงตลอดทั้งวัน ทำให้เสียงดังรบกวนประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียงบริเวณดังกล่าว หรือผู้ที่ซื้ออาคารพาณิชย์หรือบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยอยู่ติดกับอาคารพาณิชย์หรือบ้านที่ถูกทำเป็นที่อยู่ของนกได้รับความเดือดร้อนและก่อให้เกิดความเครียด ความกังวล และนอนไม่หลับ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การประกอบกิจการบ้านหรือคอนโดนกกแอ่นกินรังพบปัญหาที่เกี่ยวข้องหลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาข้อกฎหมายการประกอบกิจการบ้านหรือคอนโดนกกแอ่นกินรัง

1.1 ผู้ประกอบการรังนกบ้านประสบปัญหาไม่สามารถส่งออกหรือขายรังนกหรือผลิตภัณฑ์รังนกได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติอาคารรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540 กำหนดให้ผู้ที่ได้รับสัมปทานในการเก็บรังนกอีแอ่นได้รับการยกเว้นจากการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งห้ามการเก็บ ทำอันตราย หรือครอบครองรังนกอีแอ่นซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ดังนั้น การประกอบธุรกิจรังนกนอกเขตสัมปทาน รวมถึงการเก็บหรือครอบครองรังนกอีแอ่น จึงเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย การเก็บหรือครอบครองรังนกอีแอ่นตามพระราชบัญญัติอาคารรังนกอีแอ่นจะใช้บังคับได้เฉพาะในพื้นที่สัมปทานเท่านั้น ดังนั้น การประกอบธุรกิจนอกเขตสัมปทานจึงไม่มีข้อกฎหมายใดที่อนุญาตให้ทำได้

1.2 การประกอบกิจการรังนกบ้าน หรือที่เรียกว่าบ้านนกหรือคอนโดนก เป็นการให้ที่อยู่อาศัย แก่คนแ่ก่นกนึ่งที่มียู่ตามธรรมชาติและอาศัยประโยชน์จากการเก็บรังของนกแ่ก่นกนึ่งไปจำหน่าย ซึ่งไม่มียู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติอาคารรังนกแ่ก่นก พ.ศ. 2540 ที่ใช้บังคับกับการประกอบกิจการรังนก แ่ก่นกนึ่งที่อยู่ในเขตสัมปทานหรือรังนกถ้ำ แต่เนื่องจากการประกอบกิจการดังกล่าวมีการเก็บและครอบครอง รังของนกแ่ก่นกนึ่งซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ. 2562 (มาตรา 14 วรรคสอง) ที่บัญญัติห้ามมิให้เก็บทำอันตรายหรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นรังของสัตว์ป่าคุ้มครองตามชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและโดยได้รับ ใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่¹ อีกทั้งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ไม่ได้บัญญัติ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบกิจการรังนกบ้านไว้ชัดเจน เช่นเดียวกับการประกอบธุรกิจรังนกในเขต สัมปทาน ซึ่งมีพระราชบัญญัติอาคารรังนกแ่ก่นก พ.ศ. 2540 ทำให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่เข้าใจว่าไม่มีกฎหมายห้ามการประกอบกิจการรังนกบ้าน เป็นผลให้การประกอบกิจการรังนกบ้าน ไม่ถูกควบคุมตรวจสอบอย่างจริงจังและเป็นเหตุให้มีการฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

2.1 การดำเนินการของผู้ประกอบการรังนกบ้านที่ขาดการกำหนดพื้นที่เลี้ยงนกแ่ก่นกนึ่ง ทำให้บดบังทัศนียภาพ การเลี้ยงนกแ่ก่นกนึ่งในอาคารไม่ถูกต้องตามกฎหมายควบคุมอาคารและผังเมือง เนื่องจากผู้ประกอบการบางรายนำอาคารพาณิชย์หรือบ้านเก่ามาดัดแปลงต่อเติมเป็นที่อยู่อาศัยนกแ่ก่นกนึ่ง บางรายไม่มีการขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ไม่สามารถกำหนดพื้นที่และจัดระเบียบเกี่ยวกับการ เลี้ยงนกแ่ก่นกนึ่งได้ โดยอาคารเหล่านั้นได้บดบังทัศนียภาพที่สวยงามของสถาปัตยกรรมในพื้นที่นั้น ๆ และยากต่อการออกแบบอาคารให้มีความสวยงาม

2.2 การจัดการและการจัดเก็บภาษี การเก็บรังนกจากอาคารบ้านนกหรือคอนโดนกเพื่อจำหน่าย ถือได้ว่าการใช้ประโยชน์จากอาคารบ้านเรือน ผู้ประกอบธุรกิจจึงมีหน้าที่ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินตาม พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 และจากการจำหน่ายรังนกแ่ก่นกนึ่งผู้ประกอบการ มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหรือภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่การประกอบธุรกิจรังนกนอกเขตสัมปทาน มีการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ในการประกอบธุรกิจดังกล่าว น้อยมาก เป็นเหตุให้การยื่นแบบแสดงรายการเสีย ภาษีเงินได้ ซึ่งเป็นการประเมินตนเองของผู้มีหน้าที่เสียภาษีจึงไม่มีฐานที่มาของเงินได้ที่ชัดเจน แน่นอน ถูกต้อง ตามความจริง ทำให้ช่องทางในการนำรายได้เข้าสู่รัฐบาลหรือท้องถิ่นเพื่อใช้จ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ

3. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

การเสียโอกาสในการแข่งขันการส่งออกรังนก สืบเนื่องจากกฎระเบียบหรือกฎหมายยังไม่ครอบคลุม หรือรองรับธุรกิจนกแ่ก่นกนึ่ง รวมถึงยังไม่มีแนวทางหรือหลักเกณฑ์ให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่ออกมาเพื่อบังคับใช้

¹ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน. (มปป.). “ปัญหาและแนวทางการควบคุมเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการรังนกบ้าน ศึกษากรณีการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน”. สืบค้น 21 ตุลาคม 2567 จาก

https://ombstudies.ombudsman.go.th/article_attach/7-3%20Anan%20Full%20text.PDF

โดยเฉพาะในการควบคุมการประกอบการบ้านนกแอ่นกินรัง หรือคอนโดมิเนียมกินรังทำให้สูญเสียโอกาสในการส่งออกรวมทั้งส่งผลเสียต่อระบบธุรกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากการประกอบกิจการบ้านนกแอ่นกินรังหรือคอนโดมิเนียมกินรังเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ โดยผลผลิตและมูลค่าตลาดส่งออก รังนกของประเทศไทยอยู่ที่อันดับ 3 ของโลกรองจากสาธารณรัฐอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซียตามลำดับ ทั้งนี้ จากการที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายทำให้ผู้ประกอบการได้รับความเดือดร้อนมาอย่างยาวนาน และอาจส่งผลให้ประเทศไทยเสียโอกาสทางเศรษฐกิจในระยะยาว

4. ปัญหาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการสร้างอาคารพาณิชย์หรือบ้านเลี้ยงนกแอ่นกินรังที่ไม่ได้มาตรฐาน อาจส่งผลกระทบต่อในเรื่องความปลอดภัยของตัวอาคาร เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขจากกลิ่นเหม็นหรือมีแมลงต่าง ๆ ทำให้เกิดโรคระบาดในสัตว์ปีกและโรคที่แพร่มาสู่ประชาชนผู้เลี้ยงหรือชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการจัดทำระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต หรือรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต ตามมาตรา 14 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยอาจศึกษาตัวอย่างหรือแนวทางควบคุมหรือส่งเสริมการประกอบกิจการรังนกบ้านของประเทศไทยที่มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการประกอบกิจการรังนกบ้าน เช่น การห้ามประกอบกิจการดังกล่าวในแหล่งชุมชน ในพื้นที่อยู่อาศัย โรงเรียน สถานพยาบาล สถานที่ประกอบพิธีกรรม และพื้นที่กักเก็บน้ำ เป็นต้น นำมาเป็นแนวทางและปรับให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย

2. ควรให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นเร่งดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการประกอบกิจการรังนกบ้านด้วยความรวดเร็ว เพื่อแก้ปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่โดยการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม

3. ควรมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นเร่งสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลการประกอบกิจการรังนกบ้านในทุกพื้นที่ เพื่อประโยชน์ในเรื่องการพิจารณาอนุญาตประกอบกิจการ การขึ้นทะเบียนสถานประกอบการ และการควบคุมตรวจสอบเพื่อมิให้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4. ควรมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการประกอบกิจการรังนกบ้าน แก้ไขปรับปรุงหรือผ่อนปรนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการผังเมือง และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร การจัดทำผังพื้นที่ (Zoning) ที่อนุญาตให้ประกอบกิจการรังนกบ้านได้ และดำเนินการจัดการประเมิณผลกระทบต่อสุขภาพจากการประกอบกิจการรังนกบ้านเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจการประกอบกิจการดังกล่าว เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง และผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

5. ควรมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทำการศึกษาเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมให้นกแอ่นกินรังเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เลี้ยงหรือเพาะพันธุ์ได้ตามกฎกระทรวงกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ. 2558 ในกลุ่มกิจการที่เกี่ยวกับการเพาะพันธุ์ เลี้ยง และการอนุบาลสัตว์ทุกชนิด ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นสามารถออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อควบคุมกำกับประกอบกิจการรังนกบ้าน โดยเฉพาะกรณีประกอบกิจการในเขตชุมชนเมืองที่อาจก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์รังนก รวมถึงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาตัวสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และการทำการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อเสริมขีดความสามารถทางการแข่งขันให้กับผลิตภัณฑ์รังนกของประเทศไทย

7. ควรกำหนดมาตรการทางด้านภาษีและค่าธรรมเนียมการอนุญาตประกอบกิจการ ในกรณีมีนโยบายส่งเสริมการประกอบกิจการรังนกบ้าน ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการ และควบคุมตรวจสอบการประกอบกิจการรังนกบ้านในพื้นที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยต้องดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบของการค้าทั่วโลก และผู้ประกอบการต้องการรักษามาตรฐานในการส่งออกต่างประเทศ เพื่อให้เห็นว่าสินค้ามีคุณภาพและเสียภาษีอย่างถูกต้อง ทำให้การส่งออกรังนกและผลิตภัณฑ์รังนกได้ราคาสูงขึ้น

ส่วนที่ 3

ข้อมูลประกอบการพิจารณาญาติ

ประเทศไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ทางภาคใต้ ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศติดชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน คือ ฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามันมีเกาะแก่งต่าง ๆ อยู่มากมาย ซึ่งมีสภาพเหมาะสมแก่การอยู่อาศัยของนกแอ่นกินรัง จึงทำให้มีนกแอ่นกินรังชนิดต่าง ๆ มาทำรังอาศัยอยู่ตามเกาะแก่งในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพัทลุง จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดสตูล และพื้นที่บางส่วนของภาคตะวันออก คือ จังหวัดตราด จึงทำให้รัฐต้องออกกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุม บริหารจัดการ เกี่ยวกับการจัดเก็บรังนกแอ่นกินรังจากแหล่งธรรมชาติในพื้นที่จังหวัดดังกล่าวตามพระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ราชการส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนดูแล และจัดการการเก็บรังนกอีแอ่นอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องที่ของตน รวมถึงให้เงินอากรรังนกอีแอ่นตกเป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่นที่มีรังนกอยู่ในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้นและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดเดียวกัน รวมทั้งปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะให้เอกชนดำเนินการจัดเก็บรังนกแอ่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยเหตุที่รังนกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีราคาสูง แต่การที่จะเป็นผู้รับสัมปทานจากราชการส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีรังนกจากแหล่งธรรมชาติอาศัยอยู่ (รังนกถ้ำ) ผู้เข้ารับสัมปทานจำเป็นต้องใช้เงินทุนสูงเพราะต้องประมูลให้มีสิทธิได้รับสัมปทาน ทั้งยังไม่แน่นอนไปกว่ารังนกที่ได้จากแหล่งธรรมชาติที่ประมูลสัมปทานมาได้นั้นจะคุ้มค่ากับเงินอากรที่จะต้องชำระหรือไม่ เนื่องจากการเก็บรังนกจนเกินขนาดในแหล่งธรรมชาติจากพื้นที่สัมปทานรังนก 9 จังหวัดเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้นกแอ่นลดจำนวนลง¹ แต่ปัจจุบัน พบว่า มีนกแอ่นกินรังบางส่วนได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากธรรมชาติมาสร้างรังตามบ้านเรือนหรืออาคารในพื้นที่ชุมชน ก่อให้เกิดรายได้จำนวนมากแก่เจ้าของอาคารซึ่งเก็บรังของนกแอ่นกินรังไปจำหน่าย จนกระทั่งเกิดเป็นธุรกิจหรือกิจการรังนกนอกเขตสัมปทานหรือที่เรียกว่า “รังนกบ้าน” ซึ่งไม่อยู่ภายใต้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่นมีการควบคุมการประกอบกิจการภายใต้ระบบสัมปทาน

นกแอ่นกินรัง

นกแอ่นกินรังถือเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 บัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองลำดับที่ 862 (Collocaliafuciphagus หรือ Aerodramusfuciphagus) ซึ่งตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 14 วรรคสอง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเก็บทำอันตรายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นรังของสัตว์ป่าคุ้มครองตามชนิด

¹ เอก คำอินทร์. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 กรณีศึกษาการครอบครองรังของนกแอ่นกินรัง (บ้านนก). สืบค้น 3 เมษายน 2567 จาก https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=51321&table=files_biblio

ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และโดยได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเป็นกรณีผู้มีสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครองโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้” ยกเว้นผู้ซึ่งได้รับอนุญาตเก็บรังนกตามกฎหมายว่าด้วยอาหารรังนกแอ่อน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรังนกตามแหล่งธรรมชาติที่อยู่ตามถ้ำหรือตามเกาะต่าง ๆ ในเขตสัมปทาน²

ทั้งนี้ นกแอ่อนกินรังมีหลายชนิด แบ่งออกเป็นรังนกที่กินรังได้และกินรังไม่ได้ รังนกที่กินรังได้ยังแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ รังนกธรรมชาติ และรังนกบ้าน หรือที่เรียกทั่วไปว่ารังนกคอนโดที่มีการเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในหลายจังหวัดมีการให้สัมปทานเก็บรังนกแก่เอกชนตั้งแต่ ปี 2479 เกษตรกรมุ่งเน้นการขายรังนก โดยน้ำหนักรังละประมาณ 8 กรัม หรือประมาณ 120 รังต่อกิโลกรัม รังนกแอ่อนกินรังจะมีฤดูกาลที่ไม่สามารถออกน้ำลายเพื่อทำรังได้ตลอดทั้งปี จะมีช่วงเวลาที่ต้องทำการคลอดลูกในเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน ตามวัฏจักรวงจรชีวิตนก การเก็บรังนกเก็บได้ปีละไม่เกิน 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์หรือต้นมีนาคมเรื่อยไปจนถึงเดือนเมษายน ก่อนที่แม่จะวางไข่และหากนกวางไข่แล้ว นกจะไม่ทำรังอีกในปีนั้น หลังจากนั้นจะปล่อยให้ทำรังฟักไข่ และรอจนกว่าลูกนกจะบินออกจากรังไปหมดแล้ว จึงทำการเก็บอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการเพิ่มประชากรนกจึงทำให้ขาดรายได้ในการประมูลจึงต้องหาสิ่งที่มีส่วนมาเติมเต็มในช่วงนั้นมีอีกอย่าง คือ มูลของรังนก นำมาสร้างรายได้อีกช่องทางหนึ่ง³

การกำหนดมาตรฐานของสีรังนก

การกำหนดมาตรฐานของสีรังนก โดยรังนกสีเหลืองทองมีราคาแพงที่สุด รองลงมา คือ รังนกสีแดง และรังนกสีขาว ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป รังนกสีขาวมีราคาแพงกว่ารังนกสีเหลือง สาเหตุที่รังนกสีเหลือง (ซีด) มีราคาถูกที่สุด เพราะรังนกได้รับความชื้นสูง เมื่อนำไปปรุงจะมีรสชาติที่ผิดปกติไม่อร่อย สำหรับรังนกที่มีสีเหลืองและสีแดงมีสาเหตุจากอาหารที่นกกินและแร่ธาตุจากผนังของถ้ำ ไม่ใช่เลือดของนกตามที่เข้าใจผิดโดยทั่วไปเป็นรังนกที่ไม่สามารถพบได้ในการเลี้ยงแบบอาคาร

สารออกฤทธิ์ทางชีวภาพในรังนก

สารออกฤทธิ์ทางชีวภาพในรังนก ในรังนกต้องมีค่าโปรตีนร้อยละ 60 ถึงร้อยละ 66 มีกรดเซียลิก ร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 12 หากสองค่าดังกล่าวมีตัวเลขที่ผิดเพี้ยนไปจากปกติ สามารถสันนิษฐานได้ว่ารังนกแอ่อนกินรังมีสิ่งแปลกปลอมปนอยู่

ขนาดและรูปร่างของรังนก

ขนาดและรูปร่างของรังนก โดยรังนกแบบ “รังเป็ด” และ “รังกะเทย” ที่มีราคาแพงที่สุด รังนกสองแบบนี้พ่อค่านิยมซื้อไปทำความสะอาดแล้วใส่บรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม เพื่อขายเป็นของฝากหรือใช้เป็นวัตถุดิบในร้านอาหารที่มีราคาแพง ส่วนรังนกแบบ “รังมูม” และ “รังแตก” มีรูปร่างไม่สวย นิยมนำไปปรุงอาหารและรับประทานเองภายในครอบครัว

² อนันต์ อภิชัยนันท์. (ม.ป.ป.). “ปัญหาและแนวทางการควบคุมเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการรังนกบ้าน : ศึกษารณการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน”. สืบค้น 3 เมษายน 2567 จาก

http://ombstudies.ombudsman.go.th/article_attach/7-3%20Anan%20Executive.PDF

³ รุ่งฤทัย สักดิ์วิเศษสม ศกาวรัตน์ อบเชย และ กนกพัชร กอประเสริฐ. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ปุ๋ยจากมูลนกนางแอ่นในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. สืบค้น 3 เมษายน 2567 จาก

<https://publication.npru.ac.th/bitstream/123456789/1760/1/npru-179.pdf>

การวัดค่าความชื้นในรังนกแอ่นกินรัง

การวัดค่าความชื้นในรังนกแอ่นกินรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการทุจริตน้ำหนักที่แท้จริงของรังนกแอ่นกินรังและเพื่อวัดคุณภาพของรังนก รังนกที่มีค่าความชื้นที่สูงหากเก็บไว้ระยะหนึ่งจะเริ่มส่งกลิ่นที่ผิดปกติออกมา โดยทั่วไป นิยมใช้หลักการคำนวณปริมาณน้ำที่อยู่ในเนื้อรังนก ควรมีค่าความชื้นร้อยละ 10 หมายถึงรังนก 1,000 กรัม (1 กิโลกรัม) มีปริมาณน้ำ 100 กรัม (1 ชีด) รังนกที่แห้งสนิท (ใช้มือสัมผัสแล้วว่า รังนกแห้งจริง ๆ) นำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือแล้วพบว่า รังนกยังมีค่าความชื้นเหลืออยู่ร้อยละ 7-8 หมายความว่า รังนกแห้งสนิท 1,000 กรัม (1 กิโลกรัม) มีปริมาณน้ำ 70-80 กรัม⁴

คุณค่าทางโภชนาการของรังนกแอ่น⁵

จากการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ พบว่า รังนกแอ่นมีส่วนประกอบ ดังนี้

1. โปรตีน	ร้อยละ 54.0
2. คาร์โบไฮเดรต	ร้อยละ 23.3
3. ไขมัน	ร้อยละ 0.3
4. แร่ธาตุ เช่น แคลเซียม	ร้อยละ 5.9
ฟอสฟอรัส โปแตสเซียม และอื่น ๆ	
5. น้ำ	ร้อยละ 16.2

อุตสาหกรรมฟาร์มนกแอ่นกินรังในประเทศไทย

อุตสาหกรรมฟาร์มนกแอ่นกินรังในประเทศไทย เริ่มต้นช่วงประมาณปี 2530 ในหลายพื้นที่ทางตอนใต้ที่ติดกับชายแดนประเทศมาเลเซียขึ้นมาถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีนกแอ่นกินรังเข้ามาอาศัยทำรังในบ้านเก่า อาคารร้าง โรงหนังที่ปิดกิจการ หรือแม้แต่ต้นตาลโตดในทุ่งนาที่มียกแอ่นกินรังอาศัยทำรังอยู่ร่วมต้นเดียวกับค้างคาว โดยที่นกแอ่นกินรังได้อพยพและขยายแหล่งหากินมาจากแหล่งเดิมและมีนกแอ่นกินรังจำนวนมากที่อพยพเข้ามาในพื้นที่ที่ไม่ใช่เขตสัมปทานหรือเกาะ ในเวลานั้นจำนวนบ้านนกที่สร้างขึ้นถือว่ายังมีจำนวนน้อยมากและไม่เป็นที่แพร่หลาย เมื่อเทียบกับจำนวนนกแอ่นกินรังที่ต้องการที่อยู่อาศัยจนถึงปัจจุบันได้มีเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจฟาร์มนกแอ่นกินรังในประเทศไทยในหลายภูมิภาค โดยส่วนใหญ่เป็นการสร้างฟาร์มนกในเขตเมืองจึงทำให้เกิดปัญหา เช่น มลพิษทางเสียง มลพิษทางอากาศ พาหะนำโรค และบดบังทัศนียภาพ เป็นต้น โดยในจังหวัดภูเก็ตที่ได้มีวิธีแก้ไขปัญหานี้ อาทิ การกำหนดพื้นที่เลี้ยงนกแอ่นกินรัง การป้องกันโรคระบาด การใช้อาคารปิดประเภท โดยการแบ่งพื้นที่ตามกฎหมายผังเมือง มีพื้นที่ 4 โซน กำหนดไว้ชัดเจนที่ไม่สามารถเลี้ยงนกแอ่นกินรังได้ เนื่องจากเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองฯ ได้แก่

- 1) โซนสีแดง เขตพาณิชย์กรรมหนาแน่นมาก
- 2) โซนสีส้ม เขตพาณิชย์กรรมหนาแน่นปานกลาง
- 3) โซนสีเหลือง

⁴ ม.เกษตร ไขว่คว้านวัตกรรมระบบประเมินคุณภาพรังนก อย่างรวดเร็วเพื่อประมวลออนไลน์. (2567). สืบค้น 14 เมษายน 2567 จาก https://www.technologychaoban.com/marketing/article_269034

⁵ มารู้อัจฉกรังนกนางแอ่น. (2553). สืบค้น 3 เมษายน 2567 จาก <https://www.scimath.org/article-biology/item/569-edible-nest-swiftlet>

ที่อยู่อาศัย และ 4) โชนสีเขียวอ่อน พื้นที่นันทนาการ หากเป็นพื้นที่นอกโชนดังกล่าวต้องไปพิจารณาตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายสาธารณสุข เรื่องก่อเหตุรำคาญ เป็นต้น ในส่วนของปัญหาคุณภาพของผลผลิตรังนกในปัจจุบันก็ยังประสบกับปัญหารังนกไม่ได้คุณภาพ จนทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่ไม่มีความเหมาะสมในแง่ของสภาพอุณหภูมิและความชื้น

การทำธุรกิจฟาร์มนกแอ่นกินรังจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องนำมาพิจารณา คือ สภาพถิ่นที่อาศัยที่เป็นอาณาเขตหากิน และแหล่งที่อยู่อาศัยสำหรับทำรังวางไข่ของนกแอ่นกินรัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการให้ได้บ้านนกตรงตามเงื่อนไขทางด้านชีววิทยาของนกแอ่นกินรัง เพื่อดึงดูดนกให้เข้าอยู่อาศัยในเวลาอันรวดเร็วให้ได้ผลผลิตรังนกแอ่นในเวลาที่สูง และได้รังนกแอ่นที่มีคุณภาพจำนวนมาก สภาพแวดล้อมภายในฟาร์มนกแอ่นกินรังที่พึงประสงค์ต้องประกอบด้วย เส้นทางบินที่เหมาะสม ช่องทางเข้าออกที่เหมาะสม ความมืดที่เหมาะสม ความปลอดภัยจากศัตรูรบกวน และการเปิดเสียงเรียกนกแอ่นกินรัง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างสภาพอุณหภูมิ ความชื้นที่เหมาะสม การถ่ายเทอากาศที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นภายในอาคารและพื้นที่การสร้างรังวางไข่ ในกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มนกแอ่นกินรังในอาคารส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อมบริเวณพื้นที่ทำรังวางไข่ของนกแอ่นกินรังถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการผลิตรังนกฟาร์มนกแอ่นกินรังที่มีการควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นได้อย่างเหมาะสมสามารถผลิตรังนกที่เป็นที่ต้องการของตลาดและขายได้ในราคาสูงตลอดปี อย่างไรก็ตามประเด็นการจัดการสภาพแวดล้อมภายในฟาร์มนกแอ่นกินรัง การตั้งค่าอุณหภูมิ ความชื้น และการถ่ายเทอากาศที่เหมาะสมยังคงเป็นปัญหาหลักที่ยังไม่ได้ข้อยุติในแง่ของการทำฟาร์มนกแอ่นกินรัง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มักจะกำหนดสภาพแวดล้อมของอุณหภูมิและความชื้นที่คงที่ตามความเชื่อส่วนบุคคลหรือได้รับการแนะนำจากบุคคลอื่นสืบทอดกันมา โดยยังไม่ได้คำนึงถึงสภาพอากาศในระดับท้องถิ่นที่มีความผันแปรในแต่ละฤดูกาล จึงเป็นผลทำให้ทั้งจำนวนรังนกและผลผลิตไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง⁶

การเลือกพื้นที่เพื่อสร้างบ้านนกแอ่นกินรังที่ประสบความสำเร็จควรมีองค์ประกอบ คือ

- 1) ควรอยู่ในบริเวณที่มีประชากรนกแอ่นกินรังเดิมอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น
 - 2) ตั้งอยู่ในบริเวณเส้นทางหากินของนกแอ่นกินรังที่ใช้เป็นประจำ
 - 3) ต้องมีพื้นที่ที่สามารถผลิตแมลงที่บินได้ในระดับยอดไม้ เพื่อให้ให้นกแอ่นกินรังโฉบจับกินเป็นอาหาร
- สังเกตได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวต้องไม่ไกลเกินไปกว่าความสามารถในการเคลื่อนที่ในรอบวันของนกแอ่นกินรัง (20-25 กิโลเมตร) พื้นที่หากินเหล่านี้ ได้แก่ ป่าไม้ พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่รกร้างว่างเปล่า

ปัจจุบันการจัดการบ้านนกแอ่นกินรังในปัจจุบันของประเทศไทยยังไม่ปรากฏว่ามีระเบียบหรือกฎที่กำหนดโดยราชการเพื่อควบคุมผลกระทบที่ตามมาทั้งต่อชุมชนอาศัยในเขตเมืองเหล่านั้น อีกทั้งการจัดการ

⁶ อรรถนพ หมั่นสกุล. (2563). การวิเคราะห์และออกแบบระบบควบคุมสภาพแวดล้อมในบ้านนกแอ่นกินรังแบบแม่นยำสูง. สืบค้น 3 เมษายน 2567 จาก <http://library.tni.ac.th/thesis/upload/files/Res%20Pim%2024%20July%202021/Annop%20Monsakul%20Res%20IT%202020.pdf>

สภาพแวดล้อมภายในอาคารสำหรับการเลี้ยงนกแอ่นกินรังยังคงมีงานวิจัยสนับสนุนอย่างจำกัดเมื่อเทียบกับสัตว์เศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ

การพัฒนาการดำเนินการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีกับนกแอ่นกินรัง

รังนกแอ่นกินรังเป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งรังนกที่ส่งออกจากประเทศไทยมาจาก 2 ส่วน คือ 1) การเก็บรังนกจากถ้ำที่มีสัมปทาน และ 2) การเก็บรังนกจากอาคารส่วนบุคคล โดยปัจจุบันประเทศไทยมีการประกาศมาตรฐานเกี่ยวกับรังนกแอ่นเพียงแค่ 2 มาตรฐาน ได้แก่

1. กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : รังนก มกษ. 6705-2557 (ประกาศ ณ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2557) ขอบข่ายเนื้อหา: ประกอบด้วย

1) มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ใช้กับรังนกที่ได้จากสารคัดหลั่งจากต่อมน้ำลาย (salivary glands) ของนกแอ่นกินรัง ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Aerodramus germani* หรือ *Collocalia germani* หรือ *Aerodramus fuciphagus* หรือ *Collocalia fuciphaga* อยู่ในสกุล *Aerodramus* หรือสกุล *Collocalia* ที่ผ่านกระบวนการเตรียมขั้นต้น ได้แก่ คัดแยกรัง ทำความสะอาด ทำให้แห้ง โดยอาจมีการขึ้นรูป พร้อมจำหน่ายเพื่อการบริโภค

2) มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ไม่ใช้กับรังนกดิบที่ยังไม่ผ่านกระบวนการทำความสะอาด รังนกที่ใช้แปรรูปในอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์รังนกที่ผ่านกระบวนการแปรรูปที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น การพาสเจอร์ไรส์ หรือสเตอริไรส์

2. กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร: การปฏิบัติที่ดีสำหรับศูนย์รวบรวมรังนก มกษ. 6912-2559 (ประกาศ ณ วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2559) ขอบข่ายเนื้อหา: ประกอบด้วย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้กำหนดการปฏิบัติที่ดีสำหรับศูนย์รวบรวมรังนก ตั้งแต่การรับวัตถุดิบ คัดแยก ทำความสะอาด การขึ้นรูป การทำให้แห้ง การบรรจุ การเก็บรักษา และการขนส่ง เพื่อให้ได้รังนกที่มีคุณภาพเหมาะสมในการจำหน่าย และปลอดภัยต่อผู้บริโภค

การกำหนด (codes of practices) มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรังในอาคารส่วนบุคคล

ข้อกำหนด (codes of practices) มาตรฐานการปฏิบัติที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรัง ประกอบด้วยข้อกำหนดหลัก 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบบ้านนก (สถานที่ตั้ง ผังบ้านนก ลักษณะบ้านนก) จำนวน 13 ข้อกำหนด
2. คุณภาพน้ำ จำนวน 1 ข้อกำหนด
3. การจัดการบ้านนก (การทำความสะอาดและการบำรุงรักษา คู่มือการจัดการบ้านนกบุคลากร) จำนวน 10 ข้อกำหนด
4. สุขภาพสัตว์ จำนวน 5 ข้อกำหนด
5. สวัสดิภาพสัตว์ จำนวน 1 ข้อกำหนด
6. การจัดการผลผลิต จำนวน 5 ข้อกำหนด

7. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ข้อกำหนด
8. การบันทึกข้อมูล จำนวน 2 ข้อกำหนด

การกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการตามข้อปฏิบัติ

เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติจึงได้ทำการกำหนดช่วงเวลา สำหรับการดำเนินการในแต่ละข้อปฏิบัติ โดยพิจารณาจากความสำเร็จของการจัดการอาคารบ้านนกเป็น 5 ช่วงเวลา ทั้งนี้ อาคารบ้านนกแต่ละแห่ง จะมีช่วงเวลาของแต่ละระยะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรนกแอ่นกินรังตั้งต้น ความเหมาะสมของปัจจัยแวดล้อม และข้อจำกัดที่เกิดจากปัจจัยคุกคาม⁷

ภาพที่ 1 การกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการตามข้อปฏิบัติ

ที่มา: การกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการตามข้อปฏิบัติ, โดย ศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำฟาร์มนกแอ่นกินรัง, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2561, สืบค้นจาก <https://www3.rdi.ku.ac.th/wp-content/uploads/2019/12/คู่มือ-แนวทางปฏิบัติบ้านนกแอ่น.pdf>

การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ในลักษณะกำกับหรือควบคุมการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังโดยเฉพาะ จึงต้องอาศัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับมาปรับใช้ แต่เนื่องจากการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังค่อนข้างมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการประกอบกิจการอื่น ๆ จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงยังคงมีช่องว่าง และไม่สามารถกำกับหรือควบคุมการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังได้อย่างเป็นระบบเท่าใดนัก

ผลกระทบด้านสุขภาพอันเป็นผลมาจากการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในประเทศไทย

ธนพล เลิศเกียรติดำรงค์ ให้ความคิดเห็นว่าคอนโดนกกแอ่นกินรังส่งผลกระทบต่อสุขภาพชุมชน โดยผู้อยู่อาศัยในละแวกใกล้เคียงกับคอนโดนกกแอ่นกินรังประสบปัญหาลมภาวะทางเสียง รวมถึงปัญหาด้านกลิ่นจากสิ่งปฏิกูลที่นกแอ่นกินรังขับถ่ายและระบบการระบายน้ำและบำบัดกลิ่นในคอนโดนกกที่ไม่มีประสิทธิภาพ

⁷ นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์ และคณะ. (2561). ศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำฟาร์มนกแอ่นกินรัง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สืบค้น 4 เมษายน 2567 จาก <https://www3.rdi.ku.ac.th/wp-content/uploads/2019/12/คู่มือ-แนวทางปฏิบัติบ้านนกแอ่น.pdf>

ทั้งหมดนี้ ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับโรคระบาดที่แพร่จากสัตว์สู่คน อันมีนกแอ่นกินรังเป็นพาหะนำโรคของประชาชนในพื้นที่⁸

ทั้งนี้ เชื้อราภายในบ้านนกแอ่นกินรัง มักจะส่งผลร้ายแก่ทั้งคนและนกแอ่นกินรัง โดยเชื้อราสามารถสร้างสารพิษ (Toxin) หรือตัวเชื้อราสร้างสปอร์ทำให้เกิดโรคภูมิแพ้และโรคหอบหืด (asthma) รวมถึง โรคปอดอักเสบจากภูมิแพ้ (Hypersensitivity Pneumonitis) เช่น โรคหอบหืด ไวรัสอักเสบ เป็นต้น โดยเมื่อได้รับสปอร์จะทำให้เกิดปฏิกิริยาภูมิแพ้ จะมีอาการผื่นแพ้ จาม น้ำมูกไหล ระบายเคืองต่อตา จมูก และหลอดลม เมื่อสะสมในปริมาณมาก ก็อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมของร่างกายและเป็นอันตรายถึงชีวิตได้⁹

ศุภลักษณ์ วิรัชพินทุ และคณะ ศึกษาการออกแบบพื้นที่สร้างรังเทียม ลักษณะของเสียง และจุลินทรีย์ในมูลนกแอ่นกินรังบ้านในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยทำการเก็บตัวอย่างมูลนกจากบ้านรังนกในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชุมพร และจันทบุรี เพื่อศึกษาชนิดจุลินทรีย์ โดยนำมาเลี้ยงในอาหารเลี้ยงเชื้อสำหรับแบคทีเรีย ราและยีสต์ จัดจำแนกเชื้อจากฐานฐานวิทยาและทดสอบทางชีวเคมี พบเชื้อที่คาดว่าจะจะเป็นแบคทีเรียในกลุ่มของ Staphylococcus, Streptococcus, Corynebacterium, Bacillus, Citrobacter, Serratia, Enterobacter, Klebsiellas, ส่วนรา พบเชื้อในกลุ่ม Aspergillus sp., Penicillium sp., Trichoderma sp., Torula sp., Monilia sp., Fusarium sp., Sporotrichum sp., Cladosporium sp., และ Syncephalastrum sp ซึ่งเชื้อที่พบทั้งหมดจัดเป็นเชื้อที่พบได้ทั่วไป แม้ในการศึกษารังนี้จะไม่พบยีสต์ก่อโรค Cryptococcus neoformans แต่บุคคลเกี่ยวข้องที่ต้องทำงานสัมผัสกับมูลนก หรือคนที่อาศัยในชุมชนพื้นที่ที่มีบ้านรังนกก็ควรตระหนักถึงความเสี่ยงต่อจุลินทรีย์ที่อาจก่อโรคได้¹⁰

โดยเชื้อรา Cryptococcus neoformans เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดโรคเชื้อราในคน พบได้จากมูลนกพิราบ มูลนกหงส์หยก มูลนกเขา นกแก้ว และมูลไก่ เป็นเชื้อที่สามารถเจริญได้ในธรรมชาติชอบความชื้น และทนความร้อนได้ถึง 40 องศาเซลเซียส ซึ่งผู้ป่วยจะมีอาการทางผิวหนังและระบบหายใจ โดยอาการทางผิวหนังมักพบบริเวณลำคอและใบหน้า จะเป็นตุ่มแดงกดแล้วเจ็บ ซึ่งต่อมากลายเป็นหนองแล้วแตกออกคล้ายฝี แผ่นปื้นสีแดง ขนาด 2 เซนติเมตรขึ้นไป หากติดเชื้อทางเดินหายใจจะมีไข้ ไอเป็นเลือด เจ็บหน้าอกมีปัญหาด้านการมองเห็น ซึ่งหากรุนแรงมากอาจแพร่เข้าสู่กระแสเลือดได้ ขึ้นอยู่กับภูมิคุ้มกันของร่างกาย¹¹

⁸ ธนพล เลิศเกียรติดำรงค์. (11 กรกฎาคม 2567). บ้านนกแอ่นกินรัง: สถาปัตยกรรมหลากหลายพันธุ์ที่มึงกแอ่นเป็นศูนย์กลาง. สืบค้น 8 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.sac.or.th/porta/th/article/detail/632>

⁹ อันตรายจากราในบ้านนกแอ่น. สืบค้น 8 ตุลาคม 2567 จาก <https://en.thai.blogspot.com/2012/03/bx-9zl1r.html>

¹⁰ ศุภลักษณ์ วิรัชพินทุ และคณะ. (30 กันยายน 2553). การศึกษาการออกแบบพื้นที่สร้างรังเสียง และจุลินทรีย์ในมูลนกของนกแอ่นกินรัง. สืบค้น 8 ตุลาคม 2567 จาก

<https://tarr.arda.or.th/preview/item/BtgrjfJh5ndYsN9P0j7Ao?isAI=true>

¹¹ ธนภรณ์ ฉัญน้อม. (ม.ป.ป.). โรคติดเชื้อที่มาจากนก. สืบค้น 8 ตุลาคม 2567 จาก

https://www.si.mahidol.ac.th/metc/met/th/zoo/Bird_fungi.html?fbclid=IwZXh0bG9hZmVudCMTAAAR0Etr1CLYVyyvaru_A_On24Xlysi-GHGr0HKdd1ULNzyqe3Y8DCsA3VMU44_aem_AQckBqUjDZK6_TsQYx8kzITRbNzQTtguej20cvTfMuxWvdpcpRXfb6aVN1B0X_Q329MM16dn28CWt0WFB5-ma2Ce

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรัง

1. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562¹²

พระราชบัญญัตินี้มีบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองนกแอ่นกินรังซึ่งเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 (บัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครอง ลำดับที่ 862) ดังนี้

- 1) ห้ามมิให้ล่าสัตว์ป่าคุ้มครอง
- 2) ห้ามมิให้เก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งซึ่งของสัตว์ป่าคุ้มครองเว้นแต่เป็นรังของสัตว์ป่าคุ้มครองตามชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและโดยได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นกรณีผู้ที่มีสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครองโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้หรือเป็นผู้ได้รับอนุญาตเก็บรังนกตามกฎหมายว่าด้วยอาการรังนกอีแอ่นและผู้ที่ย้ายอำนาจของผู้รับอนุญาตดังกล่าว
- 3) ห้ามมิให้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่เป็นการครอบครองโดยผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่ หรือเป็นการครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ของผู้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าที่มีไว้เพื่อการเพาะพันธุ์หรือได้มาจากการเพาะพันธุ์หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว"
- 4) ห้ามมิให้ค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว ห้ามมิให้ผู้ใดเก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าสงวน เว้นแต่เป็นกรณีของผู้ที่มีสัตว์ป่าสงวนไว้ในครอบครองโดยถูกต้อง หรือรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นรังของสัตว์ป่าคุ้มครองตามชนิดที่รัฐมนตรีกำหนดและโดยได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นกรณีผู้ที่มีสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครองโดยถูกต้อง ข้อห้ามมิให้มีการเก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าสงวนและรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง ไม่ให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งได้รับอนุญาตเก็บรังนกตามกฎหมายว่าด้วยอาการรังนกอีแอ่น¹³

2. พระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัตินี้บัญญัติห้ามมิให้เก็บรังนกที่มีอยู่ตามธรรมชาติบนเกาะหรือในที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน โดยไม่ได้รับสัมปทานจากคณะกรรมการการขอรับสัมปทานในแต่ละจังหวัดให้ทำโดยการประมูลเงินอากรตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประกาศกำหนด นอกจากนี้ ห้ามมิให้ครอบครองรังนกอันตนรู้ว่าได้มาโดยไม่ได้รับสัมปทาน

3. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัตินี้มีบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาคารว่า การก่อสร้าง ดัดแปลงหรือเคลื่อนย้ายอาคาร ต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและดำเนินการตามมาตรา 39 ทวิ และหากอาคารดังกล่าวเป็นอาคารประเภทควบคุมการใช้

¹² สำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน. (2562). ปัญหาและแนวทางการควบคุมเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการรังนกบ้าน ศึกษากรณีการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน. สืบค้น 8 ตุลาคม 2567 จาก

https://ombstudies.ombudsman.go.th/article_attach/7-3%20Anan%20Full%20text.PDF

¹³ กรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2562). สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562. สืบค้น 8 ตุลาคม 2567 จาก <https://portal.dnp.go.th/DNP/FileSystem/download?uuid=495329ed-372c-4325-b816-85f265b41eb7.pdf>

เมื่อได้รับใบอนุญาตให้ก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายอาคารประเภทควบคุมการใช้ หรือแจ้งตามมาตรา 39 ทวิ และได้กระทำการดังกล่าวเสร็จแล้ว ให้แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบตามแบบที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนด เพื่อทำการตรวจสอบการก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายอาคารนั้นให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

4. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัตินี้กำหนดเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยในเขตที่ใช้บังคับผังเมืองรวม ห้ามบุคคลใดใช้ประโยชน์ที่ดินผิดไปจากที่ได้กำหนดไว้ในผังเมืองรวม หรือปฏิบัติการใด ๆ ซึ่งขัดกับข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรมนั้น เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินได้ใช้ประโยชน์ที่ดินมาก่อนที่ผังเมืองรวมจะใช้บังคับในพื้นที่นั้น และจะใช้ประโยชน์ที่ดินเช่นนั้นต่อไป ซึ่งกรณีดังกล่าวถ้าคณะกรรมการผังเมืองหรือคณะกรรมการผังเมืองจังหวัดเห็นว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินเช่นนั้นต่อไปเป็นการขัดต่อนโยบายของผังเมืองรวมในสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสุขลักษณะ ความปลอดภัยของประชาชน สวัสดิภาพของสังคม หรือประโยชน์สาธารณะ คณะกรรมการผังเมืองหรือคณะกรรมการผังเมืองจังหวัดมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือระงับการใช้ประโยชน์ที่ดินเช่นนั้นต่อไป

5. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535¹⁴

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ใช้บังคับ โดยนำมาเป็นเครื่องมือคุ้มครองดูแลประชาชนด้านสุขลักษณะ และการอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเจ้าพนักงานตามกฎหมายมีอำนาจตรวจตรา แนะนำ ตรวจสอบ ควบคุมดูแล รวมทั้งการออกใบอนุญาต ออกหนังสือรับรองการแจ้ง ออกคำสั่งทางปกครอง ลงโทษผู้ฝ่าฝืน มีขอบเขตครอบคลุมทั้งกิจกรรม การกระทำ หรือการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ราชการส่วนท้องถิ่นสามารถบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขในการป้องกันแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญจากการเลี้ยงนกแอ่นกินรัง เพื่อคุ้มครองสุขภาพของประชาชนประชาชนตามแนวทาง ดังนี้

1. มาตรการการควบคุม ป้องกัน แก้ไขปัญหาเหตุรำคาญจากการประกอบกิจการเลี้ยงนกแอ่นกินรัง ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 5 มาตรา 25 บัญญัติไว้ในกรณีที่มีเหตุอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้นต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นเหตุรำคาญ (2) “การเลี้ยงสัตว์ในที่หรือวิธีอื่นใด หรือมีจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” (4) “การกระทำใด ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น แสง รังสี เสียง ความร้อน สิ่งมีพิษ ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง เขม่า เถ้า หรือกรณีอื่นใด จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” หากราชการส่วนท้องถิ่น พบว่ามีผู้ประกอบกิจการเลี้ยงนกแอ่นกินรังหรือมีผู้ใดกระทำการ

¹⁴ กรมอนามัย. (2567). แนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขในการป้องกันแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญจากการประกอบกิจการ “เลี้ยงนกแอ่นกินรัง”. สืบค้น 8 ตุลาคม 2567 จาก <https://laws.anamai.moph.go.th/th/practices/download/?did=219206&id=122071&reload=>

ไม่ถูกสุขลักษณะก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรค จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ถือเป็นกรก่อเหตุรำคาญ เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขสามารถใช้บังคับกฎหมายในการควบคุมป้องกันหรือแก้ไขปัญหาเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

เหตุรำคาญโดยทั่วไป

1) กรณีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจ มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ก่อเหตุรำคาญนั้นระงับหรือป้องกันภายในเวลาอันสมควร หากไม่ทราบหรือไม่มีผู้ก่อเหตุราชการส่วนท้องถิ่นต้องเข้าระงับและปรับปรุงสถานที่นั้นจนเหตุรำคาญหมดไป

2) กรณีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจตามมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เอกชนนั้นระงับเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรและป้องกันมิให้เกิดขึ้นอีกในอนาคตได้ หากไม่ปฏิบัติตามคำสั่งราชการส่วนท้องถิ่นต้องเข้าระงับจนเหตุรำคาญหมดไปและจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุขึ้นอีก โดยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่นั้นได้ปรับปรุงสถานที่นั้น

เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้แก่ผู้ก่อเหตุเป็นราย ๆ ไป โดยต้องระบุนิติกรรมการป้องกัน หรือแก้ไขและกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามคำสั่งให้ชัดเจน ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องรอให้มีผู้ร้องเรียนแต่อย่างใด

กรณีที่เหตุรำคาญนั้นอาจกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมหรืออาจเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ

1) ในกรณีเกิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงและจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน อธิบดีกรมอนามัยมีอำนาจตามมาตรา 8 ในการออกคำสั่งแก่ผู้ก่อเหตุหรือผู้เกี่ยวข้องกับเหตุนั้นให้ระงับการกระทำหรือกระทำการใด ๆ เพื่อแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายได้ตามที่เห็นสมควร หากผู้ก่อเหตุหรือผู้เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามคำสั่งภายในระยะเวลาอันสมควร อธิบดีกรมอนามัยสามารถสั่งให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขทำแทนก็ได้ โดยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ก่อเหตุหรือแจ้งต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อสั่งให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดดำเนินการแทนก็ได้ อีกทั้งอธิบดีกรมอนามัยยังสามารถประสานงานให้คณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัดหรือคณะกรรมการสาธารณสุขกรุงเทพมหานครตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นประกอบการออกคำสั่งตามมาตรา 8 โดยไม่ชักช้าตามมาตรา 8/1 ก็ได้

2) กรณีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในที่สาธารณะ เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจตามมาตรา 27 วรรคสอง เข้าระงับเหตุรำคาญและจัดการตามความจำเป็นโดยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายทั้งหมดจากผู้ก่อเหตุได้

3) กรณีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชนอาจเกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพหรือผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจตามมาตรา 28 วรรคสาม ออกคำสั่งเป็นหนังสือห้ามไม่ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองใช้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วน จนกว่าจะได้มีการระงับเหตุรำคาญนั้นแล้วก็ได้ นอกจากนี้ เจ้าพนักงานสาธารณสุขยังมีอำนาจตามมาตรา 46 วรรคสอง สามารถออกคำสั่งทางเป็นวาจาหรือเป็นหนังสือแก่ผู้ก่อเหตุ

ให้ระงับการดำเนินการที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญตามที่เห็นสมควรแล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบ และอาจเสนอให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือตามที่ได้รับคำสั่งร้องขอได้ภายใน 7 วัน

กรณีแหล่งกำเนิดที่เป็นอาคารเลี้ยงนกแอ่นกินรังที่ก่อเหตุรำคาญ มีหลายแหล่งและเกิดเหตุเป็นบริเวณกว้าง เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญได้ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 28/1 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ทั้งนี้ตามข้อ 5 ของประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญ พ.ศ. 2561 การประกาศพื้นที่ควบคุมเหตุรำคาญ ต้องมีเงื่อนไขครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น

2) แหล่งกำเนิดเหตุรำคาญตามข้อ 1) ต้องมีจำนวนรวมมากกว่า 1 แหล่งขึ้นไป

3) มีประชาชนที่ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพหรือผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่นั้นเป็นจำนวนมาก โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง โดยต้องปรากฏลักษณะบ่งชี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- มีผลกระทบรบกวนความเป็นอยู่ที่เหมาะสมที่คาดว่าจะเกิดเป็นผลมาจากเหตุรำคาญ

- มีผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อมไม่เป็นไปตามมาตรฐาน

- มีผลประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพที่บ่งชี้ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

ทั้งนี้ หากฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่อาศัยอำนาจตามมาตรา 27 และ 28 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศที่อาศัยอำนาจตามมาตรา 28/1 มีโทษตามความในมาตรา 74 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 25,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การส่งออกและนำเข้ารังก ปี 2566

ตารางที่ 1 การส่งออกของประเทศไทยตามพิกัดศุลกากร 04109010 (KG) รังก ในปี 2566

ลำดับ	ประเทศ	ธ.ค.2566			ม.ค. - ธ.ค. 2566		
		ปริมาณ	มูลค่า	สัดส่วน	ปริมาณ	มูลค่า	สัดส่วน
	โลก	38,201	9,365,666	100.00	387,511	81,601,596	100.00
1	กัมพูชา	26,432	3,631,777	38.78	320,929	35,152,938	43.08
2	จีน	392	2,508,091	26.78	959	27,983,571	34.29
3	สิงคโปร์	11,064	2,536,427	27.08	50,938	14,167,482	17.36
4	ฮ่องกง	307	685,180	07.32	1,837	1,282,816	01.57
5	ออสเตรเลีย			00.00	4,668	778,750	00.95
6	สปป.ลาว			00.00	1,768	738,594	00.91
7	ญี่ปุ่น			00.00	10	650,000	00.80
8	ไต้หวัน			00.00	3,613	456,471	00.56
9	เมียนมา			00.00	2,743	370,701	00.45
10	มาเก๊า	6	4,191	00.04	24	17,245	00.02
11	มาเลเซีย			00.00	18	2,648	00.00
12	ฟิลิปปินส์			00.00	4	209	00.00
13	สหรัฐอเมริกา			00.00		171	00.00

ที่มา: การส่งออกของประเทศไทยตามพิกัดศุลกากร 04109010 (KG) รังก ในปี พ.ศ. 2566 โดย สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566, สืบค้นจาก <https://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=HarmonizeCommodity&Lang=Th&ImExType=2&Option=6&hscode=04109010000>

ตารางที่ 2 การนำเข้าของประเทศไทยตามพิกัดศุลกากร 04109010 (KG) รังก ในปี พ.ศ. 2566

ลำดับ	ประเทศ	ธ.ค.2566			ม.ค. - ธ.ค. 2566		
		ปริมาณ	มูลค่า	สัดส่วน	ปริมาณ	มูลค่า	สัดส่วน
	โลก	646	33,894,679	100.00	25,132	1,251,631,742	100.00
1	อินโดนีเซีย	646	33,894,679	100.00	25,125	1,251,529,636	99.99
2	มาเลเซีย			00.00	2	76,890	00.01
3	สิงคโปร์			00.00	5	21,505	00.00
4	สหรัฐอเมริกา			00.00		3,711	00.00

ที่มา: การนำเข้าของประเทศไทยตามพิกัดศุลกากร 04109010 (KG) รังก ในปี พ.ศ. 2566 โดย สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566, สืบค้นจาก <https://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=HarmonizeCommodity&Lang=Th&ImExType=1&Option=5&hscode=04109010000>

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์และออกแบบระบบควบคุมสภาพแวดล้อมในบ้านนกแอ่นกินรังแบบแม่นยำสูง” โดย อรรถพร หมั่นสกุล ปี 2563¹⁵

งานวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์และออกแบบระบบควบคุมสภาพแวดล้อมในบ้านนกแอ่นกินรังแบบแม่นยำสูง” เป็นการพัฒนาระบบควบคุมสภาพแวดล้อมให้เกิดเป็นฟาร์มนกแอ่นกินรังแม่นยำสูง (Precision Edible–nest Swiftlet Farming) ซึ่งสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรไทยในแง่ของการช่วยลดค่าใช้จ่ายในฟาร์ม และเพิ่มประสิทธิภาพของผลผลิตทางการเกษตร งานวิจัยนี้ได้เสนอการออกแบบระบบควบคุมสภาพแวดล้อมของฟาร์มนกแอ่นกินรังแม่นยำสูงด้วยการใช้เซ็นเซอร์ตรวจสอบอุณหภูมิ และความชื้นเพื่อคำนวณหาค่าความชื้นสัมพัทธ์ ค่าความชื้นสัมบูรณ์ และจุดไอน้ำกลั่นตัวภายในฟาร์มที่เหมาะสมสำหรับการทำรังวางไข่ของนกแอ่นกินรัง ซึ่งอุปกรณ์ทำความชื้นและพัดลมระบายอากาศ จะทำงานแบบปรับเปลี่ยนอัตโนมัติตามการประมวลผลของเครื่องแม่ข่ายภายใต้กระบวนการทำงานของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต สำหรับทุกสรรพสิ่ง ปัญญาประดิษฐ์การเรียนรู้ของเครื่อง และการเรียนรู้เชิงลึกที่เกษตรกรสามารถบริการจัดการผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน

ผลการทดลองกับฟาร์มตัวอย่างส่งผลทำให้จำนวนรังนกเพิ่มได้ถึง 10 เท่าในระยะเวลา 6 เดือน และมีอัตราการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ โดยทางผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยสำหรับฟาร์มอัจฉริยะ (กรณีศึกษาระบบควบคุมสภาพแวดล้อมในฟาร์มนกแอ่นกินรัง) ด้วยการทดลองการออกแบบและทดลองกับอาคารภายในสถาบันเทคโนโลยีไทยกับญี่ปุ่นก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้จริงในฟาร์มนกแอ่นกินรังของศูนย์การเรียนรู้และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำฟาร์มนกแอ่นกินรัง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อำเภอบ้านแพรก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์¹⁶

2. งานวิจัย เรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรังในมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทย” โดย อมรรัตน์ อำมาตเสนา ปี 2566¹⁷

งานวิจัย เรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรังในมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการและกลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการผลิตรังนกในธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของประเทศมาเลเซีย

¹⁵ อรรถพร หมั่นสกุล. (2563). การวิเคราะห์และออกแบบระบบควบคุมสภาพแวดล้อมในบ้านนกแอ่นกินรังแบบแม่นยำสูง. สืบค้น 1 มีนาคม 2567 จาก <http://library.tni.ac.th/thesis/upload/files/Res%20Pim%2024%20July%202021/Annop%20Monsakul%20Res%20IT%202020.pdf>

¹⁶ อรรถพร หมั่นสกุล. (2563). การวิเคราะห์และออกแบบระบบควบคุมสภาพแวดล้อมในบ้านนกแอ่นกินรังแบบแม่นยำสูง. สืบค้น 3 เมษายน 2567 จาก <http://library.tni.ac.th/thesis/upload/files/Res%20Pim%2024%20July%202021/Annop%20Monsakul%20Res%20IT%202020.pdf>

¹⁷ อมรรัตน์ อำมาตเสนา. (2566). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรังนกจากบ้านนกแอ่นกินรังในมาเลเซีย และแนวทางการออกแบบกฎหมายควบคุมการผลิตของประเทศไทย. สืบค้น 1 มีนาคม 2567 จาก http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/fileuploads/1-2566/06_06.บทความวิจัย-อมรรัตน์.pdf

และเสนอแนวทางการออกแบบมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการผลิตรังนกในบ้านนกแอ่นกินรังของประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า

การประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังในปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย เห็นได้จากปริมาณของอาคารบ้านนกที่เพิ่มขึ้นในทุกภาคทั่วประเทศ ในขณะที่ในแง่ของการบริหารจัดการบ้านนกแอ่นกินรังยังขาดมาตรการและความชัดเจนด้านกลไกที่จะเป็นการสนับสนุนภาคเอกชนในการประกอบธุรกิจและการสร้างสมดุลกับผลประโยชน์ของรัฐและของสังคม เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังไม่ว่าจะเป็นกฎหมายสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายด้านการผังเมือง และกฎหมายด้านการสาธารณสุขของไทยยังคงมีช่องว่าง และขาดการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการประกอบธุรกิจ บทความวิจัยฉบับนี้จึงได้ดำเนินการถ่ายทอดข้อติดขัดอันเป็นปัญหาของการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังของไทยพร้อมเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายภายในให้มีมาตรฐานโดยการพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีการประกอบธุรกิจบ้านนกแอ่นกินรังและมีการส่งออกรังนกในอันดับต้น ๆ ของโลก โดยมีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้การประกอบกิจการบ้านนกแอ่นกินรังของไทยเป็นกิจการที่สามารถทำรายได้ให้กับประชาชน รวมทั้งการรักษาและคุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชนและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับภาครัฐ

3. งานวิจัย เรื่อง “มาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจการเก็บรังนกแอ่นกินรังจากคูหาที่สร้างขึ้น” โดย ประยูรนิติ คมนานุรักษ์ และพิชัยศักดิ์ ทรายางกูร, (ไม่ปรากฏปีพิมพ์)¹⁸

งานวิจัย เรื่อง “มาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจการเก็บรังนกแอ่นกินรังจากคูหาที่สร้างขึ้น” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจการเก็บรังนกแอ่นกินรังจากคูหาที่สร้างขึ้น กฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรอง เช่น กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง หรือเทศบัญญัติ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อควบคุมการดำเนินการเฉพาะด้านแตกต่างกันออกไป ซึ่งยังไม่มีกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการประกอบธุรกิจการเก็บรังนกแอ่นกินรังจากคูหาที่สร้างขึ้นเป็นการเฉพาะ จึงเป็นปัญหากล่าวคือ นกแอ่นกินรังเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดเก็บหรือครอบครองรังของสัตว์ป่าคุ้มครองทั้งหมด ดังนั้น การเก็บรังของนกแอ่นกินรังจึงไม่สามารถทำได้ตามกฎหมาย เว้นแต่จะเป็นกรณีการเก็บรังนกตามธรรมชาติในที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดินโดยได้รับสัมปทานจากรัฐเท่านั้น ในส่วนของคูหาหรืออาคารที่ให้นกแอ่นกินรังเข้ามาอาศัย ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มิได้กำหนดลักษณะ รูปแบบ หรือสุขลักษณะของอาคารไว้โดยเฉพาะ ผู้ประกอบการจึงสามารถขออนุญาตก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารเพื่อใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของตน แล้วจึงนำมาใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของนกแอ่นกินรัง อีกทั้งเรื่องของพื้นที่ที่ให้นกแอ่นกินรังเข้ามาอยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชุมชนเมืองที่มีประชาชนอาศัย

¹⁸ ประยูรนิติ คมนานุรักษ์ และพิชัยศักดิ์ ทรายางกูร. (ม.ป.ป.). มาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจการเก็บรังนกแอ่นกินรังจากคูหาที่สร้างขึ้น. สืบค้น 4 เมษายน 2567 จาก https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/ปีที่%203%20ฉบับที่%202%20ธันวาคม%202557%20-%20มีนาคม%202558/37-Jour_V3_No_2.pdf

อยู่หนาแน่น จึงอาจส่งผลกระทบต่อการค้าอย่างปกติสุขของประชาชน ซึ่งเป็นปัญหาจากการใช้ประโยชน์ ในที่ดินของพื้นที่ต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 โดยในสหพันธรัฐมาเลเซียได้มีการกำหนด แนวทางปฏิบัติสำหรับการประกอบอุตสาหกรรมฟาร์มนกแอ่นกินรังเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจเก็บรัง นกแอ่นกินรังในคูหา

ข่าวที่เกี่ยวข้อง

1. เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 ณ ศาลากลางจังหวัดชุมพร มีตัวแทนชาวบ้านชุมชนเขตเทศบาล ตำบลมาบอำมฤต อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ประมาณ 20 คน พร้อมป้ายเขียนข้อความและมีภาพเด็กชายและ ผู้สูงอายุเป็นโรคผิวหนัง โรคภูมิแพ้ โรคทางเดินหายใจ และใบรับรองแพทย์ ซึ่งเกิดจากการติดเชื้อที่แพร่มาจาก นกนางแอ่นกินรัง โดยตัวแทนชาวบ้านกล่าวว่า ที่ผ่านมาได้มีกลุ่มนายทุนผู้ประกอบการหลายรายก่อสร้าง และต่อเติมอาคารพาณิชย์สูงหลายชั้นในย่านชุมชนเขตเทศบาลตำบลมาบอำมฤต เพื่อเลี้ยงนกแอ่นกินรัง เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ทุกเช้าและเย็นจะมีนกนางแอ่นกินรังนับแสนตัวบินว่อนเข้าออกเหนือหลังคาบ้าน สร้างความเดือดร้อนรำคาญ และได้รับผลกระทบจากมูลนก ตัวไร เสี่ยง และฝุ่นละออง มีผลต่อสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมมานานนับ 10 ปี โดยช่วง 3 ปีที่ผ่านมาชาวบ้านได้รวมตัวกันร้องเรียนตั้งแต่ระดับท้องถิ่น อำเภอ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แต่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือกลับมีการสร้างบ้าน รังนกมากขึ้นกว่าเดิม จึงต้องเข้ามาร้องเรียนที่ศาลากลางจังหวัด

ต่อมา นายสมพร ปัจฉิมเพชร รองผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร ได้เชิญชาวบ้านทั้งหมดเข้าร่วมประชุมถึง ปัญหาดังกล่าว โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม รองผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรได้กล่าวตักเตือน เจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้องและสั่งการให้ท้องถิ่นจังหวัด และผู้อำนวยการศูนย์ดำรงธรรม ออกหนังสือสั่งการให้ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทุกฉบับตั้งแต่กฎหมาย พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 มาประชุมเพื่อดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้รายงานการทำงาน ที่ผ่านมามาว่าดำเนินการไปอย่างไรบ้าง และถ้าผิดกฎหมายมีการปล่อยให้ก่อสร้างต่อเติมอาคารมาได้อย่างไร ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทุกฉบับ ต้องรายงานภายในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2562¹⁹

2. เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2565 นายสัตวแพทย์สรวิศ ธานีโต อธิบดีกรมปศุสัตว์ มอบหมายให้ นายสัตวแพทย์โสภชัย ขวาลกุล รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ พิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรัง ครั้งที่ 1-1/2565 โดยมีผู้แทน ของสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐาน สินค้าปศุสัตว์ (สพส.) เป็นคณะกรรมการฯ เข้าร่วมประชุม ที่ประชุมได้มีประเด็นการพิจารณา คือ ร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรัง สำหรับร่างฯ ดังกล่าว เป็นการปรับปรุงจากร่างมาตรฐานเดิมที่ได้มีการจัดทำไว้แล้ว ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบ

¹⁹ ชาวบ้านสุดทนนายทุนสร้างบ้านนกทำเดือดร้อน รองผู้ว่าฯเจ้าหน้าที่เกี่ยวว้าง. (12 กุมภาพันธ์ 2562). ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้น 4 เมษายน 2567 จาก <https://mgronline.com/south/detail/9620000015084>

ของคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร และเตรียมเสนอลงนามและประกาศในราชกิจจานุเบกษาได้ เมื่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ออกประกาศที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ. 2562 และเป็นมาตรฐานสมัครใจ เพื่อให้ร่างดังกล่าวมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงควรปรับปรุงร่างมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรัง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการผลิตและการอ้างอิงทางการค้า

ทั้งนี้ ในร่างมาตรฐานสินค้าเกษตรดังกล่าวฯ จะมีการพิจารณาขอข่าย นิยาม และข้อกำหนด จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ องค์ประกอบบ้านนก คู่มือการปฏิบัติงานของบ้านนก การจัดการรังนก การทำความสะอาด และบำรุงรักษา บุคลากร สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล เมื่อคณะกรรมการ วิชาการ ได้เห็นชอบร่างดังกล่าวแล้วจะนำออกรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนำมาปรับปรุงใน รายละเอียดอีกรอบก่อนเสนอให้คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรให้ความเห็นชอบ และเสนอต่อ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณาลงนามประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป²⁰

²⁰ กรมปศุสัตว์ร่วมกับ มกอช. ปรับปรุงร่างมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับบ้านนกแอ่นกินรัง. (2565). สืบค้น 18 ตุลาคม 2567 จาก <https://dld.go.th/th/index.php/th/newsflash/director-news/24537-2022-01-26-07-36-21>

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5730, 5740, 5750

Bureau of Academic Services

The Secretariat of the House of Representatives

Tel. 0 2242 5900 ext. 5730, 5740, 5750

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร